

Carl Johan Åberg

Ekonomutbildningen måste reformeras!

Dunlops debattinlägg handlar egentligen om två olika saker: Dels driver Dunlop tesen att statens möjligheter att styra den ekonomiska utvecklingen starkt begränsats under senare tid. Numera är staten mera hänvisad till att använda övertalning och olika samförståndslösningar. Dels handlar inlägget om ekonomernas roll i det politiska beslutsfattandet.

De båda problemen har visserligen nära beröringspunkter. Men jag är för min del inte beredd att så direkt som Dunlop gör knyta slutsatserna om ekonomrollen till den förändrade situationen i fråga om den ekonomiska politikens möjligheter. Problemet om fackekonomernas roll är mycket mera generellt och förekommer i en lång rad andra situationer än de som Dunlop har i åtanke. Innan jag går in på detta vill jag ändå ägna några ord åt hans allmänna syn på statens möjligheter att bedriva en effektiv ekonomisk politik.

Dunlops grundläggande tes – grundad på hans erfarenheter från USA:s politiska liv – är att vi nu inte bara nått utan även överskridit gränserna för vad som kan åstadkommas med hjälp av styrning, kontroller och regleringar. I stället är man numera hänvisad till övertalning och ett i varje fall reellt godkännande av åtgärderna från viktigare intressegrupper. Men detta är egentligen inget

nytt – i varje fall i den meningen att en regering väl alltid först försöker att samförståndsvägen få ett så brett stöd för sin politik som möjligt. Resonemanget representerar emellertid en betydande reträtt om det innebär att man numera skulle tvingas avstå från att handla om man mötte motstånd från någon mera betydelsefull intressegruppering i samhället. Om detta är innebörden i Dunlops tes så är den snarare ett uttryck för en rent politisk värdering än en slutsats om politikens faktiska möjligheter.

Om det skulle visa sig att ett förverkligande av en i demokratisk ordning beslutad ekonomisk politik går någon grupperings intressen förnär och alla möjligheter till samförståndslösningar är uttömda så är det enligt min mening likväl politikernas uppgift att styra utvecklingen hän mot de överenskomna målen. Är man inte beredd att göra detta är det i så fall inget annat än ett uttryck för att man värderar denna grupps intressen högre än de gemensamma målen. Det finns exempelvis grupper som kan ha ett intresse av en fortsatt hög inflation. En effektiv inflationsbekämpning måste komma att gå dessa grupps intressen emot.

Någon kan visserligen då invända att det finns intressegrupper som har sådana maktmedel till sitt förfogande att man effektivt omintetgör politiken. Om detta är fallet ser jag ingen annan möjlighet än att samhället måste skaffa sig de instrument som krävs för att genomföra sin politik. Detta kan låta hårt, men frågan är om inte Dunlops värld egentligen är både hårdare och i grunden kanske odemokratisk. I hans värld kan det nämligen bli den ekonomiskt starkaste intressegrupperingen som styr utvecklingen. Jag tycker att historien bjuder på alltför många exempel på att detta inte behöver

CARL JOHAN ÅBERG är docent i nationalekonomi vid Stockholms universitet. Han ansvarade som planeringschef vid finansdepartementet för 1975 års långtidsutredning och är numera ekonom vid den socialdemokratiska riksdagsgruppen.

vara detsamma som den för flertalet bästa utvecklingen.

Därefter över till ekonomernas roll. Dunlop är kritisk mot de konventionella makro-ekonomerna. Enligt hans mening skulle de för att bli användbara rådgivare behöva komplettera sina kunskaper såväl i fråga om institutionella och sektoriella förhållanden som i fråga om kunskaper om vad som är politiskt möjligt.

I långa stycken kan jag ansluta mig till hans kritik. Samtidigt som behovet av ekonomiska experter vuxit kraftigt under senare år – för att lösa de för människorna centrala frågorna om sysselsättning och fördelning – så har såväl utbildningen som forskningen alltmera kommit att fjärma sig från verkligheten och de konkreta beslutsproblemen.

Lösningarna till de ekonomisk-politiska problemen måste nästan alltid sökas inom ett mycket snävt område där gränserna sätts av restriktioner av institutionellt och politiskt slag. De akademiska ekonomerna hamnar enligt min erfarenhet alltför ofta på lättköpta lösningar genom att gå utanför den gröna ramen av restriktioner i stället för att söka lösningar inom den ram som ges av dessa. Alltför ofta har vi sett exempel på hur man föreslår åtgärder som bortser från en eller flera väsentliga målrestriktioner – när det gäller de akademiska nationalekonomerna oftast då fördelningsrestriktionen. Aningslöst lånar man sig till att bli en kastboll i det politiska spelet.

Det är givet att även ifrågasättandet av restriktioner skall hava sitt. Nationalekonomernas långa kamp under 1920- och 30-talen för att bryta upp det som tidigare upplevdes som en bindande restriktion – nämligen den strikta budgetbalansen – är ett gott exempel på detta. Men om expertfunktionen nästan helt kommer att domineras av ett ifrågasät-

tande av centrala målrestriktioner så blir effekten ofrånkomligen den att man alltmera kommer att förlora inflytande och ersättas av andra grupper av rådgivare. Alternativt kommer man att alltmer uppfattas som en partsrepresentant som inte företräder ett ämne och en analysmetod utan snarare affärsbanker, Industriförbund eller aktieägare.

Skall vi undvika att i Sverige hamna i en allmän förtroendekris för ämnet nationalekonomi och dess företrädare – det finns mycket som tyder på att vi är ganska nära denna situation – krävs en annan sammansättning av den nationalekonomiska forskningen än den vi har nu. Vi måste få många fler som lämnar den teoretiska drömvärldens kurvor och på verklighetens villkor ger sig i kast med dess problem. Vi måste också få en annan och öppnare finansiering av den forskning som sker.

Vi måste också arbeta för en ganska grundläggande reformering av den nationalekonomiska utbildningen. Vi måste väva samman den teoretiska utbildningen med en undervisning om den ekonomiska realiteten. Vi måste varva teoretiska kursavsnitt med praktikperioder på tex konjunkturinstitutet, LO och IUI.

Vi måste inte minst lära ämnets företrädare att uttrycka sig på ett sådant sätt att även icke fackmän förstår innebörden i vad man säger. Det går inte någon gräns för demokratin vid porten till den nationalekonomiska teorin. De nationalekonomiska experterna måste överge sitt latin. De sysslar med ett ämne som gäller de materiella villkoren för alla människor. Deras råd gäller förhållanden som i många fall på ett avgörande sätt påverkar människornas sysselsättning, inkomster och trygghet. Man borde därför kräva ett språk som också kan förstås av alla.